

Kildeinformationer: Halvdelen af ofrene for Holocaust var polske jøder, og det var ligeledes i Polen, at nazisterne anlagde deres ghettoer og udryddelseslejre, hvor Europas jøder systematisk blev sendt til og dræbt.

I 1999 fremlagde den polske historiker Feliks Tych resultatet af års indgående studier af over 400 omfattende beskrivelser af besættelsen fra ikke-jødiske polske øjenvidner. Der var både tale om samtidige dagbøger, breve og senere nedskrevne memoirers. Tych fandt, at ikke én eneste af disse optegnelser rummede selv den mindste reference til Holocaust. En meningsmåling fra 2010 viste endvidere, at de fleste polakker ikke anerkendte, at jøderne havde lidt mere end de selv under den tyske besættelse.

I 1998 udgav den polske kunstner Jeremi Przybora sine memoirers fra 2. Verdenskrig, hvor han havde boet i det besatte Warszawa. Przybory forholdt sig også til Holocaust, hvilket var (og er) ekstraordinært i polsk sammenhæng.

(Kilden er gengivet efter Konstancy Gebert: "Warszawa: Ligegyldighedens skyldfølelse", i: Cecilie Felicia Stokholm Banke og Anders Jerichow (red.): *Holocaust og civilsamfundets reaktion*. Syddansk Universitetsforlag, 2013, s. 31-42)

kilde 19

Polske erindringer om Holocaust?

På gaden sad et jødisk barn. Et levende lille skelet, dækket af pergamentagtig hud, og med et kranium hvor der kun var tegn på liv i de store, tavse rædselsslagne øjne. [...]. En lille flok forbipasserende havde samlet sig. Tavse og ubevægelige så de til, hypnotiserede af denne levende, lille dødning, der krøb sammen her i fuldt dagslys, i en kælderniche, i hjertet af det travle "ariske" distrikt. Som om dette barn var skudt op af jorden under det, men ikke kunne true nogen før man tog det ved hånden. Ingen vovede derfor at tage barnet ved hånden. Heller ikke jeg. Men barnet tilgav mig aldrig - aldrig forlod det min erindring. Og jeg ved med mig selv, at den dag døden kommer til mig, bliver det ikke som en ældre dame med le, og ej heller som ridderen i Bergmans film. [...].

Blandt de stemmer, der verden over tager til orde for at fordømme polakkerne for deres ligegyldighed over for de døende jøder, findes der ingen retfærdige, som er i stand til at fatte, i hvor stor fare vi selv står. [...]. Lad os hylde heltene, og lad os

se med afsky på Polens "szmalcownicy"¹, men lad ikke nogen kræve, at en nation på nogle og tyve millioner også skal bestå af nogle og tyve millioner helte. Dette ræsonnement vil måske kunne gøre indtryk. Måske. [...]. Vi stod i samme kø på vej mod nazistisk udslættelse, men jøderne stod foran os.

Fokuspunkter og opgaveforslag til gennemgang af kilden

- Opgave: lad eleverne øve sig i at formulere en historisk problemformulering her. Ved at skitsere, hvordan Polen på én og samme tid udgør det land, hvor antallet af øjenvidner til Holocaust bør være er størst, qua antallet af dræbte polske jøder og ghettoerne og lejrenes placering, samtidig med at det viser sig, at landet har stor uvilje og manglende erindring om Holocaust, bør eleverne kunne undre sig og stille spørgsmål til dette.
- Forbind kilden med kilde 2, 3 og 5. Hvorfor vover ingen at tage barnet ved hånden? Hvordan kan man forstå 'at tage barnet ved hånden'?
- Forklar hvad Przybora mener med, at man ikke kan kræve, at en nation på nogle og tyve millioner også skal bestå af nogle og tyve millioner helte.
- Hvordan forklarer Przybora den polske ligegyldighed overfor jøderne. Er Przybora ligeglad?
- Forbind kilden med kilde 10. Hvordan supplerer kilderne hinanden?
- Diskuter hvorfor polakkerne har svært ved at håndtere holocausterindringen.

¹ Betegnelse for de polakker, som tjente penge på at fange og angive jøder til nazisterne.